

УДК 657:336.226.44/46

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V56(2026)-34

Фартушняк О. В., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу, Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

ORCID: 0000-0002-6305-5901

e-mail: fartova09@gmail.com

Методичні підходи до обліку вуглецевого оподаткування та операцій, пов'язаних із СВАМ

Анотація. У статті досліджено проблематику бухгалтерського обліку вуглецевого оподаткування та операцій, пов'язаних із механізмом вуглецевого коригування на кордоні (СВАМ), в умовах посилення екологічного регулювання та адаптації підприємств до вимог Європейського Союзу. Обґрунтовано, що запровадження СВАМ формує нові об'єкти бухгалтерського обліку, зокрема вуглецеві зобов'язання, екологічні витрати та СВАМ-сертифікати, порядок відображення яких у чинній обліковій практиці залишається недостатньо врегульованим. Досліджено нормативно-правові засади функціонування СВАМ та визначено ключові проблеми облікового і податкового забезпечення відповідних операцій, зокрема щодо дати визнання зобов'язань, оцінки СВАМ-операцій, класифікації СВАМ-сертифікатів та їх відображення у системі рахунків бухгалтерського обліку.

Запропоновано покрокову процедуру формування СВАМ-операцій, що охоплює етапи ідентифікації об'єкта обліку, визнання зобов'язання, оцінки його вартості, придбання та використання СВАМ-сертифікатів. Обґрунтовано доцільність визнання СВАМ-зобов'язань за датою виникнення зобов'язуючої події та досліджено альтернативні підходи до бухгалтерського відображення таких операцій через поточні зобов'язання, забезпечення та окремі облікові активи. Удосконалені методичні підходи до бухгалтерського відображення операцій, пов'язаних із СВАМ, що створюють підґрунтя для розвитку обліково-податкового забезпечення вуглецевого регулювання та адаптації національної системи бухгалтерського обліку до європейських вимог.

Ключові слова: вуглецеве оподаткування, СВАМ, облік, вуглецеві зобов'язання, СВАМ-сертифікати, екологічне регулювання.

Fartushniak Olha, PhD in Economics, Assistant Professor of the Department of accounting and business consulting, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine

Methodological Approaches to Accounting for Carbon Taxation and Cbam-Related Transactions

Abstract. Introduction. The intensification of environmental regulations in the European Union, coupled with the introduction of the Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM), presents new challenges for Ukrainian exporters. These changes require the adaptation of accounting systems to align with carbon regulation instruments. Under these conditions, enterprises must recognize and account for new accounting objects, such as carbon liabilities, environmental expenditures, and CBAM certificates. However, the existing accounting framework in Ukraine lacks specialized methodological approaches for recognizing and accounting for CBAM-related transactions.

Purpose. The purpose of the article is to develop methodological approaches to the accounting treatment of carbon taxation and CBAM-related operations, as well as to substantiate approaches to the recognition, valuation, and accounting reflection of carbon liabilities and CBAM certificates within the accounting system.

Results. This article analyzes the regulatory framework that governs CBAM operations and identifies key methodological issues related to the accounting and tax aspects of these operations. Particular attention is given to determining the recognition date of CBAM liabilities, measuring carbon obligations, and classifying CBAM certificates as accounting objects. The study proposes a step-by-step procedure for CBAM operations, including identification of accounting objects, recognition of liabilities, acquisition of CBAM certificates, and settlement of obligations. The study substantiates the expediency of recognizing CBAM liabilities on the date of the obligating event. The accounting treatment of CBAM transactions is improved by using separate analytical accounts for CBAM liabilities and certificates. Additionally, the paper substantiates alternative approaches to accounting for CBAM certificates as either current assets or environmental intangible assets, in accordance with IAS 38 and IFRIC 3.

Conclusions. The proposed methodological approaches allow for the systematization of the accounting treatment of CBAM-related transactions and enhance accounting support for carbon regulation within the context of European integration. Implementing these approaches will contribute to harmonizing Ukrainian accounting practices with international financial reporting standards and European environmental regulations.

Keywords: carbon taxation; CBAM; accounting; carbon liabilities; CBAM certificates; environmental regulation.

JEL Classification: H20, M40, Q56.

¹Стаття надійшла до редакції: 21.04.2026

Received: 21 April 2026

Постановка проблеми. Важливим елементом трансформації міжнародної економічної системи є запровадження Механізму вуглецевого коригування на кордоні (СВАМ), який фактично формує нову систему вуглецевого ціноутворення у міжнародній торгівлі та безпосередньо впливає на витрати підприємств-експортерів. СВАМ є новим фіскально-екологічним інструментом Європейського Союзу, що трансформує міжнародну торгівлю шляхом включення вартості вуглецевих викидів у ціну імпортованих товарів, формуючи нові підходи до бухгалтерського та податкового обліку екологічних зобов'язань підприємств.

Водночас, запровадження СВАМ породжує не лише нові економічні наслідки для підприємств, а й формує низку дискусійних питань щодо нормативно-правового та методичного забезпечення бухгалтерського обліку відповідних операцій.

Передусім проблематика пов'язана з відсутністю спеціального нормативного регулювання бухгалтерського обліку СВАМ в Україні. Чинні національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку не містять окремих норм щодо визнання, оцінки та відображення в обліку витрат, зобов'язань або активів, пов'язаних із механізмом вуглецевого коригування. Так само План рахунків бухгалтерського обліку не передбачає спеціалізованих рахунків або субрахунків для обліку СВАМ-операцій, що створює прогалини у практичному застосуванні облікових процедур.

Другою суттєвою проблемою є відсутність однозначного підходу до ідентифікації економічної природи СВАМ у системі бухгалтерського обліку. На сьогодні дискусійним залишається питання, чи слід трактувати СВАМ як податкове зобов'язання, інший операційний витратний елемент, забезпечення відповідно до IAS 37 або окремих екологічний актив у вигляді СВАМ-сертифікатів. Відсутність чіткої класифікації ускладнює вибір облікової моделі та знижує порівнянність фінансової звітності підприємств.

Окрему проблему становить невизначеність моменту визнання СВАМ-зобов'язань, оскільки чинне регулювання не містить прямих приписів щодо дати виникнення облікового об'єкта: на дату експорту товару, на дату виникнення зобов'язуючої події, на дату придбання сертифікатів чи на дату фактичного виконання зобов'язання. Така невизначеність може призводити до різних підходів у практиці обліку та потенційного спотворення фінансових результатів.

Ще однією проблемою є відсутність методики оцінки та відображення СВАМ у фінансовій звітності. Зокрема, нерегульованими залишаються питання відображення СВАМ-витрат у собівартості продукції, порядку формування резервів, розкриття інформації про екологічні зобов'язання у примітках до фінансової звітності, а також взаємозв'язку СВАМ-операцій із системою ESG-звітності та нефінансових показників.

Крім того, суттєвою проблемою є відставання національного регулювання від європейських екологічних механізмів, зокрема у частині адаптації української системи бухгалтерського обліку до вимог European Green Deal, СВАМ та стандартів корпоративної звітності CSRD/ESRS. В умовах євроінтеграції така невідповідність може створювати додаткові ризики для українських підприємств, особливо експортоорієнтованих.

Таким чином, відсутність спеціального нормативного регулювання, методичних рекомендацій та єдиної облікової концепції щодо СВАМ обумовлює необхідність розробки методичного підходу до бухгалтерського відображення таких операцій. Саме зазначені проблеми формують наукове підґрунтя для удосконалення методики обліку СВАМ та обґрунтовують доцільність розробки запропонованих у дослідженні бухгалтерських підходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями операцій з СВАМ, їх класифікацією та впливом на економіку третіх країн, проводили як закордонні, так і вітчизняні науковці.

Н. Cheung (2023) пропонує метод немонетарного подвійного запису для обліку викидів вуглецю в межах систем торгівлі викидами, обґрунтувавши можливість застосування принципів подвійного запису для відображення зобов'язання з вуглецевого податку (carbon liabilities) та потоків вуглецю (carbon flows) [1]. У свою чергу, А. Voute (2024) досліджує механізми врахування вуглецевого ціноутворення в третіх країнах у контексті СВАМ ЄС, зокрема проблематику визнання ціноутворення на вуглець (carbon pricing) та уникнення подвійного регуляторного навантаження для імпортерів [2].

Е. Sandler та Daniel P. Schrag (2025) [3] обґрунтовують концептуальний взаємозв'язок між вуглецевими податковими активами та зобов'язаннями, що формує теоретичну основу для подальшого розвитку підходів до бухгалтерського відображення операцій, пов'язаних із СВАМ.

Науковці О. Ляшенко та О. Дем'янюк (2026) [4] визначають, що для України запровадження СВАМ створює суттєві економічні ризики, зокрема для металургійного експорту до ЄС, та пропонують підходи до адаптації української сторони через використання моделі переговорів Рубінштейна, калібрування її параметрів на основі емпіричних даних та обґрунтування оптимальних стратегій взаємодії з ЄС.

Автори наукової праці [5] доводять наявність стійкого розриву між дослідженнями бухгалтерського обліку та оподаткування, обґрунтовуючи необхідність їх інтегрованого розгляду, що є особливо актуальним для операцій, пов'язаних із вуглецевим податком та СВАМ.

Проведений аналіз наукових праць свідчить про зростання уваги дослідників до проблематики СВАМ,

його обліку та вуглецевого оподаткування. Водночас окремі аспекти їх обліково-податкового відображення потребують подальшого дослідження.

Попри активізацію наукових досліджень щодо СВAM та його економічних наслідків, недостатньо розробленими залишаються питання облікового та податкового відображення операцій, пов'язаних із механізмом вуглецевого коригування на кордоні. Зокрема, невирішеними є питання визначення дати визнання СВAM-зобов'язань, класифікації СВAM-сертифікатів як об'єктів бухгалтерського обліку, вибору підходів до їх відображення в системі рахунків, а також адаптації національного облікового забезпечення до вимог європейського регулювання.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних підходів до обліку вуглецевого оподаткування та операцій, пов'язаних із СВAM, зокрема щодо визначення дати визнання зобов'язань, оцінки СВAM-операцій, класифікації СВAM-сертифікатів та їх відображення у системі бухгалтерського обліку.

У дослідженні використано методи: аналізу та синтезу (при дослідженні економічної сутності СВAM та вуглецевого оподаткування); порівняльного аналізу (при дослідженні підходів до бухгалтерського відображення СВAM-операцій та аналізі норм міжнародного й національного регулювання); системного підходу (при формуванні процедури обліку СВAM-операцій); методу бухгалтерського моделювання (при розробці підходів до відображення СВAM-зобов'язань і СВAM-сертифікатів у системі рахунків); методу наукового узагальнення (при формуванні висновків).

Виклад основного матеріалу дослідження. Механізм вуглецевого коригування на кордоні (Carbon Border Adjustment Mechanism) є інструментом екологічного регулювання Європейського Союзу (ЄС), спрямованим на включення вартості вуглецевих викидів у ціну імпортованих товарів. Для підприємств-експортерів це формує новий вид витрат, пов'язаний із необхідністю декларування вбудованих викидів та, починаючи з повноцінного етапу функціонування механізму, придбання СВAM-сертифікатів.

Економічно СВAM може породжувати: поточні витрати підприємства; зобов'язання за екологічними платежами; забезпечення (резерви) за майбутніми витратами; окремий об'єкт обліку (СВAM сертифікатів або вуглецеві активи).

Процедура формування СВAM-операцій включає послідовні етапи, на кожному з яких виникають окремі методичні та облікові проблеми. З огляду на це доцільним є поетапний розгляд процедури їх бухгалтерського обліку.

Етап 1. Визначення факту виникнення СВAM-об'єкта. Підприємство встановлює чи підпадає товар під дію Регламенту ЄС 2023/956 (СВAM Regulation) [6]. Об'єкт виникає, якщо:

товар входить до переліку СВAM;
здійснюється експорт до ЄС;
товар містить вбудовані викиди CO₂.

На цій стадії бухгалтерський облік не виникати, але з'являється підстава для оцінки майбутніх зобов'язань.

Етап 2. Визначення дати визнання зобов'язання. Одним із ключових методичних питань організації обліку операцій, пов'язаних із СВAM, є визначення моменту визнання зобов'язання. Від правильного визначення дати визнання залежить достовірність відображення екологічних витрат, коректність оцінки зобов'язань підприємства та відповідність облікового підходу вимогам МСФЗ.

У межах дослідження доцільно виокремити два можливі підходи до визначення дати визнання СВAM-зобов'язання.

Перший підхід ґрунтується на визнанні зобов'язання на дату експорту товару, що підпадає під дію механізму СВAM, тобто на дату виникнення зобов'язуючої події. Такий підхід базується на логіці IAS 37 «Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets» [7], відповідно до якої зобов'язання виникає в момент настання події, що створює теперішній обов'язок суб'єкта господарювання. У цьому випадку саме здійснення експорту товару до ЄС, щодо якого застосовується СВAM, формує економічну подію, яка породжує майбутній обов'язок здійснення вуглецевого коригувального платежу. Відповідно, на цю дату доцільним є визнання зобов'язання або формування забезпечення під майбутні витрати, пов'язані з СВAM. Такий підхід є найбільш обґрунтованим з позиції методології бухгалтерського обліку, оскільки забезпечує відповідність принципу нарахування, своєчасне визнання витрат і коректне відображення економічної сутності операції.

Другий підхід передбачає визнання СВAM-зобов'язання на дату придбання СВAM-сертифікатів. У цьому випадку момент визнання зобов'язання пов'язується не з фактом виникнення економічного обов'язку, а з моментом його фактичного виконання або початком реалізації механізму розрахунків. Такий підхід є більш спрощеним і може застосовуватися в практичному обліку, однак з методологічної точки зору має певні обмеження, оскільки не повністю узгоджується з логікою IAS 37 [7] та принципом превалювання сутності над формою.

Крім того, визнання зобов'язання лише на дату придбання сертифікатів може призводити до відтермінування відображення витрат і спотворення фінансових результатів звітного періоду.

З огляду на це, у межах дослідження пріоритетним доцільно вважати перший підхід, за яким датою визнання СВAM-зобов'язання виступає дата експорту товару як момент виникнення зобов'язуючої події.

Саме цей підхід найбільшою мірою відповідає вимогам міжнародних стандартів та забезпечує належне методичне підґрунтя для подальшого

бухгалтерського відображення операцій, пов'язаних із СВАМ.

Етап 3. Оцінка суми СВАМ-зобов'язання. Після визначення дати визнання зобов'язання наступним етапом є оцінка суми СВАМ-зобов'язання, що підлягає відображенню в системі бухгалтерського обліку. На цьому етапі визначається вартісний вимір майбутніх витрат, пов'язаних із виконанням вимог механізму вуглецевого коригування на кордоні.

Оцінка суми зобов'язання здійснюється на основі розрахунку обсягу вбудованих викидів, що містяться в експортованій продукції, та вартості вуглецевих квот, яка формується відповідно до цінового механізму EU ETS (European Union Emissions Trading System). Загальний розмір СВАМ-зобов'язання визначається як добуток обсягу вбудованих викидів та відповідної ціни вуглецю в межах системи EU ETS.

Таким чином, на цьому етапі підприємство здійснює не лише кількісну оцінку викидів, але й формує грошову оцінку майбутнього зобов'язання. Саме на підставі такої оцінки може бути визнано поточне зобов'язання, сформовано забезпечення відповідно до IAS 37 [7] або визначено первісну вартість екологічного активу у разі застосування альтернативного підходу до обліку СВАМ-сертифікатів. Особливістю цього етапу є те, що оцінка може мати розрахунковий характер і базуватися на прогнозних показниках, що додатково обґрунтовує можливість застосування механізму забезпечень у бухгалтерському обліку.

Етап 4. Придбання СВАМ-сертифікатів. Після оцінки суми зобов'язання наступним етапом є придбання СВАМ-сертифікатів, що є інструментом виконання підприємством вимог механізму вуглецевого коригування. На цій стадії відбувається перехід від оцінки майбутніх витрат до фактичного здійснення операції, яка породжує конкретний об'єкт бухгалтерського обліку.

Економічна сутність цього етапу полягає у тому, що підприємство набуває інструмент, необхідний для погашення раніше визначеного зобов'язання або виконання вимог екологічного регулювання. Саме на цьому етапі виникає необхідність визначення підходу до облікової класифікації придбаних СВАМ-сертифікатів. У межах дослідження наведено три альтернативні підходи до їх відображення в обліку.

Перший підхід передбачає розгляд придбання сертифікатів як елемента витрат діяльності, коли їх вартість безпосередньо визнається у складі витрат підприємства. Другий підхід передбачає зв'язок придбання сертифікатів із раніше сформованим забезпеченням, у межах якого придбання виступає механізмом погашення оціненого зобов'язання. Третій, більш інноваційний підхід, передбачає визнання СВАМ-сертифікатів як окремого об'єкта обліку – екологічного активу (carbon asset або СВАМ

asset), що обліковується до моменту його використання або списання.

Таким чином, саме на цьому етапі формується основа для подальшого бухгалтерського відображення операцій, пов'язаних із використанням СВАМ-сертифікатів.

Етап 5. Використання (погашення) СВАМ-сертифікатів. Завершальним етапом є використання або погашення СВАМ-сертифікатів, що означає виконання підприємством зобов'язань, пов'язаних із механізмом вуглецевого коригування.

Економічний зміст цього етапу полягає у припиненні зобов'язання або списанні активу, залежно від обраного облікового підходу.

У разі якщо підприємство застосовує підхід визнання СВАМ як поточного зобов'язання, використання сертифікатів призводить до погашення раніше визнаного зобов'язання. Якщо використовується підхід через забезпечення відповідно до IAS 37 [7], на цьому етапі відбувається використання сформованого резерву та списання витрат у межах раніше створеного забезпечення. У разі застосування підходу, за яким СВАМ-сертифікати визнаються активом, на цьому етапі здійснюється списання вартості сертифікатів із балансу та визнання відповідних витрат.

Отже, завершальний етап відображає реалізацію економічної сутності СВАМ-операції та завершує повний цикл її бухгалтерського відображення – від виникнення зобов'язання до його виконання або погашення. Запропонована послідовність етапів дозволяє сформулювати системний підхід до обліку операцій, пов'язаних із СВАМ, та створює методичну основу для подальшого удосконалення національної облікової практики в умовах імплементації європейських екологічних механізмів.

На рис. 1 наведено схему послідовності етапів операцій, пов'язаних із СВАМ, що враховує можливі облікові підходи.

Представлена схема відображає послідовність бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних із СВАМ, починаючи з визначення факту виникнення СВАМ-об'єкта і завершуючи використанням (погашенням) СВАМ-сертифікатів. Запропонований підхід передбачає можливість альтернативного відображення СВАМ-зобов'язань залежно від облікової політики підприємства: як поточних витрат діяльності, як забезпечень відповідно до IAS 37 [7] або як окремих екологічних активів. Таким чином, запропонована схема дозволяє систематизувати облікові процедури щодо СВАМ та забезпечує адаптацію бухгалтерського обліку до вимог європейського екологічного регулювання, що є важливим елементом ESG-трансформації підприємств.

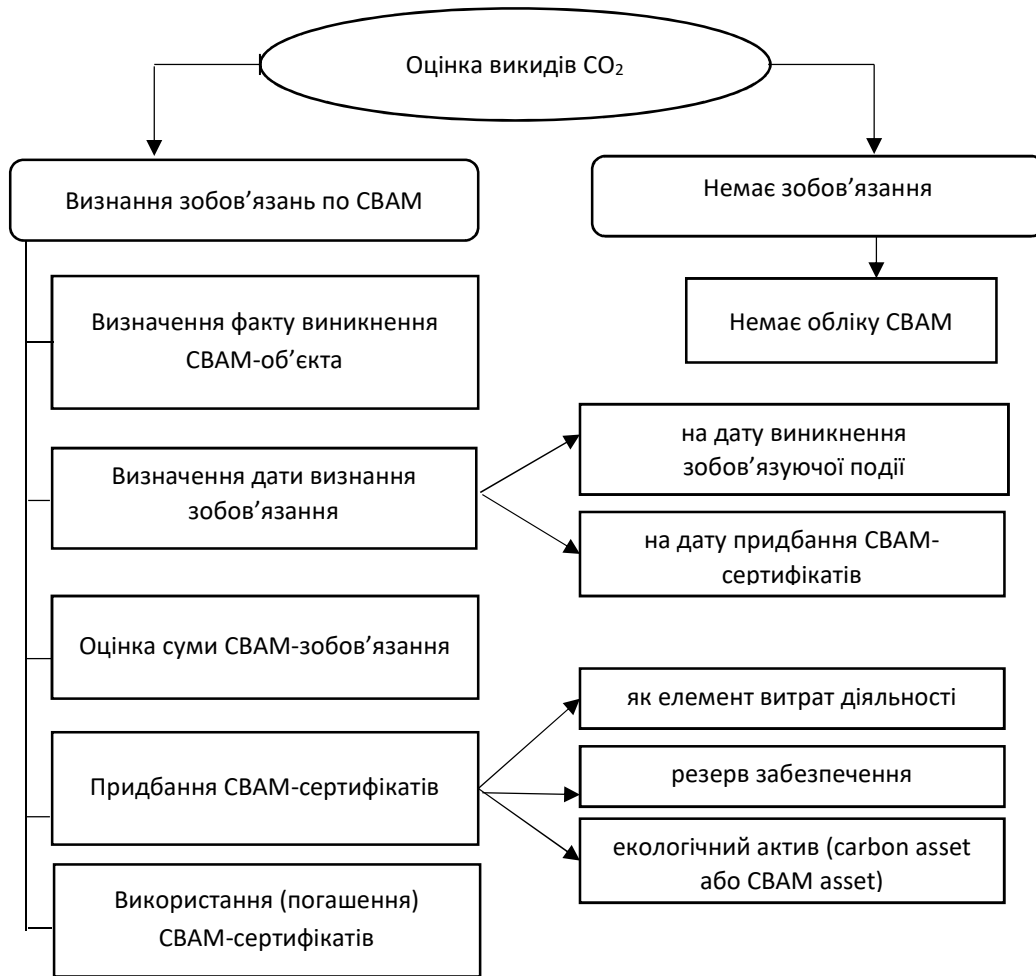

Рисунок 1 - Схема послідовності етапів операцій, пов'язаних із СВАМ з врахуванням облікових підходів

Джерело: складено автором особисто

У межах удосконалення методичних підходів до обліково-податкового забезпечення вуглецевого оподаткування та операцій, пов'язаних із СВАМ, запропоновано варіанти бухгалтерського відображення відповідних операцій (таблиця 1) з урахуванням положень IAS 37 [7] та вітчизняних підходів до визнання екологічних зобов'язань.

З огляду на короткостроковий характер використання СВАМ-сертифікатів, пріоритетним може бути їх облік на запропонованому автором аналітичному субрахунку 2091 «СВАМ-сертифікати» у межах рахунку 20 «Виробничі запаси». Водночас альтернативним підходом, обґрунтованим положеннями IAS 38 [8] та концепцією IFRIC 3 [9], є визнання СВАМ-сертифікатів як екологічного нематеріального активу з відображенням на авторському субрахунку 1271 «Права за СВАМ-сертифікатами» у межах рахунку 12 «Нематеріальні активи». Запропоновані субрахунки відсутні у

чинному Плані рахунків [10] і є елементом авторського методичного підходу.

СВАМ, хоча формально не є податком у класичному розумінні, за економічною сутністю має ознаки обов'язкового публічно-правового платежу, що обґрунтовує доцільність його облікового відображення через субрахунок 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами». Водночас екологічний податок за викиди CO₂, що справляється в Україні, не формує повноцінного механізму вуглецевого ціноутворення, а тому має обмежений вплив на визначення СВАМ-зобов'язань.

Щодо відображення витрат, їх облік доцільно здійснювати залежно від економічного змісту операції. У разі визнання СВАМ-витрат як витрат періоду – через рахунок 949 «Інші витрати операційної діяльності»; у разі включення таких витрат до собівартості продукції – через рахунок 23 «Виробництво» або 91 «Загальновиробничі витрати».

Таблиця 1 Бухгалтерське відображення операцій, пов'язаних із СВАМ, за етапами формування

Етап	Господарська операція	Кореспонденція рахунків		Облікова характеристика
		Дт	Кт	
Визнання зобов'язання	Нарахування СВАМ-зобов'язання	949 «Інші витрати операційної діяльності»	641 «Розрахунки за податками»	Поточне зобов'язання перед ЄС
	Формування резерву під СВАМ	949 «Інші витрати операційної діяльності»	474 «Забезпечення інших витрат і платежів»	Оціночне зобов'язання (IAS 37)
Придбання СВАМ-сертифікатів	Придбання сертифікатів як короткострокові активи	2091 «СВАМ-сертифікати»	642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»	Визнання СВАМ-активу
	Придбання сертифікатів як екологічне право	1271 «Права за СВАМ-сертифікатами»	642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»	Визнання СВАМ-активу
Використання (погашення) СВАМ-сертифікатів	Сплата за СВАМ-сертифікати	642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	Погашення зобов'язання
	Списання за рахунок резерву	474 «Забезпечення інших витрат і платежів»	2091 «СВАМ-сертифікати»; 1271 «Права за СВАМ-сертифікатами»	Використання резерву
	Списання сертифікатів на витрати	949 «Інші витрати операційної діяльності»	2091 «СВАМ-сертифікати»; 1271 «Права за СВАМ-сертифікатами»	Визнання витрат через актив
Сплата СВАМ-зобов'язання	Сплата СВАМ-зобов'язання	641 «Розрахунки за податками»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	Погашення поточного зобов'язання

Джерело: складено автором особисто

Запропоновані підходи сприяють систематизації обліку вуглецевих зобов'язань, удосконаленню їх відображення у фінансовій звітності та адаптації облікової практики до вимог європейського регулювання.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що механізм вуглецевого коригування на кордоні (СВАМ) формує нові об'єкти бухгалтерського обліку, зокрема вуглецеві зобов'язання, пов'язані витрати та СВАМ-сертифікати, що потребує адаптації системи бухгалтерського обліку до нових умов вуглецевого регулювання. Обґрунтовано, що відсутність спеціального нормативного регулювання та єдиних методичних підходів до відображення таких операцій зумовлює необхідність розвитку обліково-податкового забезпечення операцій, пов'язаних із СВАМ.

Запропонована покрокова процедура формування СВАМ-операцій дозволяє визначити момент

виникнення СВАМ-зобов'язання, обґрунтувати дату його визнання, а також систематизувати підходи до оцінки та бухгалтерського відображення відповідних операцій. У межах дослідження запропоновано методичні підходи до обліку вуглецевого оподаткування та операцій, пов'язаних із СВАМ, зокрема щодо відображення зобов'язань, забезпечень і СВАМ-сертифікатів у системі рахунків бухгалтерського обліку.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованих підходів для адаптації національної облікової практики до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності та європейського екологічного регулювання. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою методики інтеграції СВАМ-операцій у фінансову та нефінансову звітність підприємств.

Література:

- Cheung H. Non-monetary Double-Entry Carbon Accounting Method for Entities in Emission Trading Systems. *Journal of Cleaner Production*. 2023. Vol. 422. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.138475>
- Boute A. Accounting for Carbon Pricing in Third Countries Under the EU Carbon Border Adjustment Mechanism. *World Trade Review*. 2024. Vol. 23. P. 169–189. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1474745624000107>
- Sandler E., Schrag Daniel P. Carbon tax assets for carbon tax liabilities: using CBAM to increase climate finance. *Climate Policy*. 2026. Vol. 26. Is. 4. P. 677–687. DOI: <https://doi.org/10.1080/14693062.2025.2543096>
- Ляшенко О., Дем'янюк О. Моделювання переговорного процесу Україна–ЄС щодо механізму вуглецевого коригування на кордоні: застосування торгової моделі Рубінштейна. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2026. Вип. 1 (12). С. 121–131. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2026-12-121-131>.

5. Bhardwaj M., Prakash N., Mohanty M., Malhotra Rupa K., Kumar R. and Johr A. Exploring the influence of carbon credits on accounting and taxation research through bibliometric analysis. *Discover Sustainability*. 2025. Vol. 6. Is. 933. DOI: <https://doi.org/10.1007/s43621-025-01788-4>.
6. Regulation (EU) 2023/956 of the European Parliament and of the Council of 10.05.2023 establishing a Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/956/oj>.
7. International Accounting Standard 37 (IAS 37) Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets. IASB. 2001. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-37-provisions-contingent-liabilities-and-contingent-assets/>
8. International Accounting Standard 38 (IAS 38) Intangible Assets. IASB. 2001. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-38-intangible-assets/>
9. IFRIC 3 Emission Rights (issued December 2004, withdrawn June 2005). IASB. URL: <https://www.ifrs.org/projects/completed-projects/2010/emissions-trading-schemes/>
10. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. Наказом МФУ від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>.

References:

1. Cheung, H. (2023). Non-monetary Double-Entry Carbon Accounting Method for Entities in Emission Trading Systems. *Journal of Cleaner Production*. 422. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.138475>.
2. Boute, A. (2024). Accounting for Carbon Pricing in Third Countries Under the EU Carbon Border Adjustment Mechanism. *World Trade Review*, 23, 169–189. <https://doi.org/10.1017/S1474745624000107>.
3. Sandler, E., & Schrag, Daniel P. (2026). Carbon tax assets for carbon tax liabilities: using CBAM to increase climate finance. *Climate Policy*, 26 (4), 677–687. <https://doi.org/10.1080/14693062.2025.2543096>.
4. Lyashenko, O., & Dem'yanyuk, O. (2026). Modeling the Ukraine–EU Negotiation Process on the Border Carbon Adjustment Mechanism: Applying the Rubinstein Trade Model. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, 1 (12), 121–131. <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2026-12-121-131>.
5. Bhardwaj, M., Prakash, N., Mohanty, M., Malhotra, Rupa K., Kumar, R. and Johr, A. (2025). Exploring the influence of carbon credits on accounting and taxation research through bibliometric analysis. *Discover Sustainability*. 6 (933). <https://doi.org/10.1007/s43621-025-01788-4>
6. Regulation (EU) 2023/956 of the European Parliament and of the Council of 10.05.2023 establishing a Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM). <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/956/oj>
7. International Accounting Standard 37 (IAS 37) «Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets» (2001). IASB. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-37-provisions-contingent-liabilities-and-contingent-assets/>
8. International Accounting Standard 38 (IAS 38) «Intangible Assets». (2001). IASB. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-38-intangible-assets/>
9. IFRIC 3 Emission Rights (issued December 2004, withdrawn June 2005). IASB. <https://www.ifrs.org/projects/completed-projects/2010/emissions-trading-schemes/>
10. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (1999): затв. Наказом МФУ від 30.11.1999 р. № 291. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>

